

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.4K(132).42
УДК 796.4(477.85)

Ячнюк М.Ю.
канд. наук з фіз. вих. та спорту, доцент кафедри фізичної культури та основ здоров'я
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича
Ячнюк І.О.
старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту,
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича.
Ячнюк Ю.Б.
старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту,
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича
Єднак В.Д.
канд. пед. наук, доцент кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського
національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка
Верцімага А.В.
старший викладач кафедри фізичної реабілітації, громадського здоров'я і спорту,
Західноукраїнського національного університету

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ НА БУКОВИНІ

Легка атлетика – один з найбільш масових і популярних видів спорту, який активно розвивається у понад двохстах країнах і має дуже широку мережу змагань, основними з яких є Олімпійські ігри та чемпіонати світу. Легка атлетика – олімпійський вид спорту, який об'єднує спортивні дисципліни, що включають змагання з бігу, стрибків, метань та спортивної ходьби, її історія сягає своїм корінням у глибину віків. На Іграх Олімпіад у легкій атлетиці розігрують 47 комплектів медалей – набагато більше ніж в будь-якому іншому виді спорту. Історичний розвиток легкої атлетики на Буковині та результати виступів легкоатлетів краю на міжнародних та національних змаганнях викликає інтерес у широких верст населення та фахівців в сфері фізичної культури і спорту.

У статті проаналізовано історичний розвиток легкої атлетики на Буковині.

Ключові слова: легка атлетика, легкоатлет, Чемпіонат України.

Ячнюк М.Ю., Єднак В.Д., Ячнюк І.Е., Ячнюк Ю.Б. Верцімага А.В. Исторические аспекты становления легкой атлетики на Буковине. Легкая атлетика – один из наиболее массовых и популярных видов спорта, который активно развивается свыше, чем в двухстах странах и имеет очень широкую сеть соревнований, основными из которых являются Олимпийские игры и чемпионаты мира. Легкая атлетика – олимпийский вид спорта, который объединяет спортивные дисциплины, которые включают соревнования по бегу, прыжков, метаний и спортивной ходьбы, ее история достигает своим корнем в глубину веков. На Играх Олимпиад в легкой атлетике разыгрывают 47 комплектов медалей – намного больше, чем в любом другом виде спорта. Историческое развитие легкой атлетики на Буковине и результаты выступлений легкоатлетов края на международных и национальных соревнованиях вызывает интерес у широких слоев населения и специалистов в сфере физической культуры и спорта.

В статье проанализировано историческое развитие легкой атлетики на Буковине.

Ключевые слова: легкая атлетика, легкоатлет, Чемпионат Украины.

Yachnyk Maksym, Valeriy Yednak, Iachniuk Iryna, Iachniuk Iurii, Vertsimaha Andrii. Historical formation aspects of athletics in Bukovina. Athletics is one of the most mass and popular sports, which is developing in more than two hundred countries and has a very wide network of competitions. The main of that competitions are the Olympic Games and World Championships. Athletics is an Olympic sport that combines sports that include competitions discipline as running, jumping, throwing, athletic walking, and its history goes back centuries. At the Olympics games, 47 medals sets are drawn in athletics - much more than in any other sport. Athletics became very popular in ancient Greece, which gathered the largest number of participants and spectators. The historical development of athletics in Bukovina and the results of athletes' region performance sat international and national competitions is of interest to a wide range of people and professionals in the field of physical culture and sports. The primary interest in the development of physical education in Bukovina was explained by the need to have a comprehensively developed, healthy generation for productive work and protection of the state. During this period, athletics developed in Bukovina, but it was not of a mass nature, and some athletes of the region had good success and participated in Romanian championships and international competitions. The organizer of all athletics competitions was the "Sports Association of Athletes of Bukovina", which held the championship of the region among men, women and juniors. The article analyzes the historical development of athletics in Bukovina.

Keywords: athletics, athlete, Championship of Ukraine.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія розвитку фізичної культури та спорту на Буковині завжди були в полі зору дослідників. Найбільш вагомий внесок у вивчення спортивного минулого

Буковини зробив Микола Тимофійович Гонжа. Так, у своїй дисертаційній роботі «Спортивний рух на Північній Буковині (1918-1940 рр.)» він розглядав проблему розвитку фізичної культури й спорту на Буковині, розповідав про видатних спортсменів, тренерів, наводив цікаві історичні відомості, пам'ятні дати [2].

Наталія Олександрівна Гнесь вивчала розвиток фізичного виховання учнів народних шкіл Буковини (1869-1918 рр.) Досліджено нормативно-правову базу становлення процесу фізичного виховання у народних школах Буковини другої половини XIX століття [3].

Цибанюк Олександра Олександрівна у дисертації розглядала проект створення центрального відомства з фізичного виховання шкільної молоді в краї, та філії Олімпійського комітету на Буковині (друга половина XIX – початок XX ст.) [4].

Ячнюк Ірина розглядала вимоги, щодо професійної підготовки сучасного фахівця галузі фізичної культури і спорту до професійної діяльності та необхідність посилення акцентів у концептуальних засадах професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту в напрямі забезпечення їх якісною освітою, адекватною сучасним потребам [5].

Аналіз літературних джерел встановив, що на сучасному етапі недостатньо глибоких досліджень, пов'язаних з вивченням історії становлення легкої атлетики на Буковині, тому тема є актуальною та своєчасною.

Мета статті: вивчити та проаналізувати історичні аспекти розвитку легкої атлетики на Буковині.

Методи організації досліджень: аналіз літературних джерел, архівних матеріалів, опрацювання інтернет-ресурсів.

Легка атлетика культивувалась у всіх країнах світу, її історія сягає своїми коріннями у глибину віків. Легка атлетика завжди була найпопулярнішим видом спорту у програмі Олімпійських ігор, а змагання легкоатлетів ставали самими яскравими подіями в житті Олімпіад. Інтерес до розвитку спорту на Буковині в різні історичні періоди викликає інтерес у широких верст населення.

Війна (1914-1918 рр.) завершилась крахом для Австро-Угорської імперії. За Сен-Жерменським мирним договором (1919 р.) Буковину приєднали до Румунії. Враховуючи історичний період дослідження слід зазначити, що на розвиток системи фізичного виховання та спорту на Буковині (1919-1939 рр.) вагомий вплив мали управлінські рішення сформовані ще за умов перебування регіону у складі Австро-Угорської імперії. Але в першу чергу зацікавленість в розвитку фізичного виховання на Буковині пояснювалась потребою мати всебічно розвинене, здорове покоління для результативної праці та захисту держави. В цей період на Буковині розвивалась легка атлетика, але вона не носила масового характеру, а окремі легкоатлети краю мали непогані успіхи та брали участь у чемпіонатах Румунії та міжнародних змаганнях. Значного успіху добився чернівецький легкоатлет Е. Маєщук (клуб «Драгош-Воде»), який виступав за збірну Румунії в Балканських іграх (Стамбул 1935 р.), завоювавши звання чемпіона. На змаганнях у Брашові (Румунія), Е. Маєщук переміг у змаганнях багатоборців з результатом 5282 очка та здобув титул «Національного десятиборця». Також на змаганнях у місті Клужі, Е. Маєщук побив рекорд Румунії з бігу на 400 м з бар'єрами та з бігу на 100 м з бар'єрами (16.2 с), який пізніше покращив на 0,2 с на змаганнях у місті Прядел. У 1935 році буковинські юніори М. Талші, А. Барановський, О. Зус вдало виступали на юніорському чемпіонаті у місті Бухарест. Треба відзначити що М. Талші побив національний рекорд серед юніорів у бігу з бар'єрами подолавши дистанцію за 16,4 с.

Організатором усіх легкоатлетичних змагань було «Спортивне товариство атлетів Буковини», яке проводило першість краю серед чоловіків, жінок та юніорів. Цікавими є результати з різних видів легкої атлетики, які показували спортсмени Буковини (табл. 1).

Таблиця 1

№ з/п	Прізвище, ім'я спортсмена	Стать	Дисципліна	Результат	Товариство
1.	Мюнтер А.	ж	100 м	13.2 с	Маккабі
2.	Мюнтер А.	ж	200м	32.0 с	Маккабі
3.	Губер Т.	ж	довжина	4 м 42 см	Драгош-Воде
4.	Енгстер Е.	ж	ядро	9 м 55 см	Драгош-Воде
5.	Фінкентал К.	ч	100м	11.2 с	Маккабі
6.	Маєщук Е.	ч	400м	55.3 с	Драгош-Воде
7.	Фінкентал К.	ч	довжина	5м 95 см	Маккабі
8.	Дитріх Е.	ч	ядро	11 м 73 см	Ян
9.	Маєщук Е.	ч	400м з/б	63м 04 см	Драгош-Воде
10.	Крайс В.	ч	800м	2.15.5 с	Ян

26 червня 1940 року радянське керівництво звернулось з заявою до румунського уряду про необхідність мирного вирішення питання про повернення Радянському Союзу Бессарабії, а також про передачу йому Північної Буковини, населеної переважно українцями. А вже у червні 1940 р. румунський уряд заявив про свою згоду передати Радянському Союзу Бессарабію і Північну Буковину. І вже 2 серпня 1940 р. Верховна Рада СРСР вирішила включити Північну Буковину і Південну Бессарабію до складу УРСР. Одразу в цих районах почала відновлюватись спортивно-масова робота. Так у серпні 1945 р. у Києві відбулись фінальні змагання республіканської спартакиади де брали участь 1030 легкоатлетів. Де представник міста Чернівці Микола Виставкін переміг у змаганнях з метання молота та штовхання ядра (табл. 2).

Таблиця 2

Чемпіони України з легкої атлетики (1945-1949 рр.):

№з/п	Прізвище, ім'я спортсмена	Стать	Дисципліна	Результат	Рік
1.	Виставкін М.	ч	молот	41м 30 см	1945
			ядро	12м 89 см	
2.	Поршнев П.	ч	5000 м	15.36.7 с	1946
			3000м з/п	10.00.3 с	
3.	Шедько Я.	ч	спис	58м 36 см	1946
			спис	62м 83 см	1947
			Потрійний стрибок	13м 15 см	1947
			спис	60 м 66 см	1948
4.	Поршнев П	ч	3000 м з/п	9.54.6 с	1947
			5000 м	15.34.6 с	1948
			5000 м	15.48.6 с	
			1500 м	4.15.0 с	
5.	Авраменко А	ч	Потрійний стрибок	13м 57 см	1949

Починаючи з 1 січня 1953 р. набула чинності нова Єдина спортивна класифікація. Підвищення нормативів на певний час уповільнило кількісне зростання спортсменів вищих розрядів й майстрів спорту. Так за весь рік було підготовлено лише одного майстра спорту. У 1958 році Чернівчанин Абрам Кривошеев виграв золоту медаль з бігу на 800м та виграв 2-гу Спартакіаду УРСР з результатом 1.51.0 с. На Олімпійських іграх у Римі (1960 р.) А. Кривошеев в бігу на 800м встановив рекорд УРСР і повторив рекорд СРСР – 1.48.1 с. Збірна України з естафетної команди 4×400м встановила новий рекорд України подолавши дистанцію за 3.09,2 с. у складі якої був наш земляк Абрам Кривошеев. За успішний виступ на XVII Олімпійських іграх А.Г. Кривошеев був нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради УРСР. На Олімпійських іграх у Токіо (1964 р.) у попередніх забігах на 800 м Абрам Кривошеев фінішував з новим рекордом УРСР – 1.47.5 с. На наступних Олімпійських іграх, які проходили у Мехіко (1968 р.) 18 річна чернівчанка Валентина Козир посіла третє місце у стрибках у висоту з результатом 1м 80 см. Тренував бронзову призерку олімпіади тренер Бродський Ф.А. (табл. 3).

Таблиця 3

Чемпіони України з легкої атлетики (1957-1967рр):

№ з/п	Прізвище, ім'я спортсмена	Стать	Дисципліна	Результат (с)	Рік
1.	Кривошеев Абрам	ч	400м	49.2	1957
			800м	1.51.8	1959
			800м	1.51.8	1963
2.	Смирнова Валентина	ж	ядро	13м 13см	1954
3.	Козир Валентина	ж	Стрибок у висоту	1м 71см	1967

У 1976 році Зимовий чемпіонат СРСР у стрибках у висоту виграв Сергій Сенюков з результатом 2,21 см і в наступному році Сергій переміг на VII чемпіонаті Європи з результатом 2,22 см. На Олімпійських іграх у Монреалі (1976 р.) С. Сенюков посів 5-те місце. На матчах США – СРСР вигравач тричі. Перемагав і ставав призером багатьох змагань всесоюзного та міжнародного рівня, здобув перше місце в матчі СРСР – ФРН і перше місце – на Всесвітньому фестивалі на Кубі. Сергій Сенюков тренувався під керівництвом В.В. Степанова, який у 1975 р., отримав звання Заслужений тренер УРСР. Також слід відмітити виступ на чемпіонаті світу з бігу на 100 км, Сергія Яненко, який у 1997 році у Вінсхотене, став переможцем та встановив рекорд України, подолавши дистанцію за 6:25,25 с.

Гешко Іван МСМК чемпіон Європи з бігу на 1500м, учасник Олімпійських ігор в Сіднеї, Афінах (5 місце) та у Пекіні (не вийшов на старт через травму). Іван Гешко на змаганнях у Брюсселі встановив (2004 р.) рекорд України на дистанції 1500 м показавши результат 3.30.33 с. Також знаному спортсмену належать рекорди України з бігу на одну милю (2004 р.) встановлений у Лондоні на етапі IAAF «Super Grand Prix» та на дистанції 2000 м. (2000 р.) Стамбул.

Микола Лабовський МСМК учасник Олімпійських ігор у Лондоні (2012 р.) з бігу на 10000 м. показавши результат 29:32.12 с. посів 26 місце у фіналі. Микола неодноразовий чемпіон України з бігу на 1500м (2008, 2009 рр.), 5000 м (2012, 2015 рр.) Микола тренувався під керівництвом Заслуженого тренера України Тищука Д.І., який отримав це звання у 1990 р. Цихоцька Руслана МСМК спеціалізувалась у потрійному стрибку та у стрибках в довжину. Тричі перевершила олімпійський норматив у потрійному стрибку (14 м 30 см), довела особистий рекорд до 14 м 53 см. Чемпіонка України у потрійному стрибку у 2011 та у 2014 рр. Учасниця Олімпійських ігор у Ріо-де-Жанейро (2016 р.) – 26 м. у потрійному стрибку. Наталія Лупу представляла Україну на Лондонській олімпіаді на дистанції 800 метрів, та на Олімпійських іграх 2016 р. у Ріо-де-Жанейро пробившись у півфінал. Чемпіонка України з бігу на 800 м у 2012 та у 2015 рр. Указом Президента України у 2016 року нагороджена ювілейною медаллю «25 років незалежності України».

На сьогоднішній день, цей вид спорту розвивається в 13-ти дитячо-юнацьких спортивних школах міст і районів Чернівецької області. Згідно статистичних даних з фізичної культури і спорту не у всіх районах Чернівецької області

культивують легку атлетику, так лише у Вишницькому, Глибоцькому, Герцаївському, Кіцманському, Хотинському, Новоселицькому, Путильському, Кельменецькому районах у спортивних школах працюють тренери з легкої атлетики.

Згідно звітної документації у Чернівецькій області працюють всього 283 тренера, серед них лише 40 тренерів з легкої атлетики, 17 з них працюють штатними тренерами, 23 тренера працюють за сумісництвом (табл. 4).

Таблиця 4

Кількість тренерів з легкої атлетики у Чернівецькій області

№ з/п	Назва району	Всього	Штатних тренерів	Які мають спеціальну освіту
1.	Вишницький	2	1	1
2.	Герцаївський	1	1	0
3.	Глибоцький	2	1	2
4.	Заставнівський	1	-	1
5.	Кельменецький	1	-	1
6.	Кіцманський	2	1	2
7.	Новоселецький	1	1	1
8.	Путильський	-	-	-
9.	Сокирянський	2	-	2
10.	Сторожинецький	4	3	0
11.	Хотинський	2	1	0
12.	м. Чернівці	22	9	5
13.	м. Новодністровськ	-	-	-
	Усього	40	17	15

Висновки: Таким чином, легка атлетика пройшла не легкий шлях свого розвитку, починаючи ще з Давньої Греції за багато років до нашої ери, долаючи багато перешкод на своєму шляху, завдяки яким історія назавжди закарбувала стільки блискучих перемог та легендарних імен, які поклали фундамент у розвиток легкої атлетики на Буковині.

Отже, ознайомлення із зібраними та опрацьованими матеріалами сприятиме розвитку української спортивної науки та подальшому відновленню сторінок історії спортивної Буковини. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні спортивних досягнень легкоатлетів різних вікових груп Чернівецької області на сучасному етапі.

Література

1. Бубка С.Н. Легка атлетика енциклопедія в запитаннях і відповідях /С.Н.Бубка, М.М. Булатова - К: Олімпійська література, 2016 р. - 536 с.
2. Гонжа Н.Т. Спортивний рух на Північній Буковині (1918 -1940). - Чернівці: Рута, 2000. – 20 с.
3. Гнесь Н. О. Становлення і розвиток фізичного виховання учнів народних шкіл Буковини (1869-1918 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.]13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Гнесь Наталія Олександрівна; Прикарпат нац. ун-т ім. В. Стефаника. - Івано-Франківськ, 2007. - 20 с.
4. Цибанюк О. Управління системою фізичного виховання школярів на Буковині (друга половина XIX –початок XX століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Цибанюк Олександра Олександрівна. – Івано-Франківськ, 2008. – 265 с.
5. Ячнюк І. Підготовка сучасного фахівця галузі фізичної культури і спорту до професійної діяльності / І. Ячнюк, Ю. Ячнюк, М. Ячнюк // Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова]. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). - 2016. - Вип. 6. - С. 146-148.

Reference

1. Bubka S.N. Lehka atletyka entsyklopediia v zapytanniakh i vidpovidiakh /S.N.Bubka, M.M. Bulatova - K: Olimpiiska literatura, 2016r. - 536 s.
2. Honzha N.T. Sportyvnyi rukh na Pivnichnii Bukovyni (1918 -1940). - Chernivtsi: Ruta, 2000. – 20 s.
3. Hnes N. O. Stanovlennia i rozvytok fizychnoho vykhovannia uchniv narodnykh shkil Bukovyny (1869-1918 rr.) : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : [spets.]13.00.01 "Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky" / Hnes Natallia Oleksandrivna ; Prykarpat nats. un-t im. V. Stefanyka. - Ivano-Frankivsk, 2007. - 20 s.
4. Tsybaniuk O. Upravlinnia systemoiu fizychnoho vykhovannia shkolariv na Bukovyni (druga polovyna KhKh –pochatok KhKh stolittia) : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Tsybaniuk Oleksandra Oleksandrivna. – IvanoFrankivsk, 2008. – 265 s. Yachniuk I. Pidhotovka suchasnoho fakhivtsia haluzi fizychnoi kultury i sportu do profesiinoi diialnosti / I. Yachniuk, Yu. Yachniuk, M. Yachniuk // Naukovyi chasopys [Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova]. Serii 15 : Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). - 2016. - Vyp. 6. - S. 146-148.